

UTVIKLINGEN PÅ ARBEIDSMARKEDET

Sammendrag

Den registrerte ledigheten steg gjennom hele 2013. Dette henger sammen med lavere vekst i norsk økonomi. Antall sysselsatte økte mindre i fjor enn i 2012 ifølge Arbeidskraftundersøkelsen, men det steg noe mer i andre halvår enn i det første, og kan peke i retning av en noe høyere sysselsettingsvekst framover. Veksten i arbeidsstyrken var også lavere i fjor enn i 2012. Yrkesdeltakelsen var på 71,2 prosent. Dette er noe lavere enn i 2012. Nedgangen skyldes at befolkningen i arbeidsfør alder vokste sterkere enn arbeidsstyrken.

Tilstanden i internasjonal økonomi bedrer seg, og Europa er ikke lenger i resesjon, selv om veksten er skjør. Dette vil virke positivt på utviklingen i norsk industri, og vi venter derfor at veksten i fastlandsøkonomien vil bli høyere i 2014 enn i fjor. For 2015 venter vi at veksten internasjonalt tar seg videre opp, og dette vil bidra til at veksten i Fastlands-Norge også blir noe sterkere.

På bakgrunn av denne utviklingen forventer vi at sysselsettingen vil fortsette å øke både i år og neste år. Arbeidsstyrken ventes også å vokse de to nærmeste årene, og noe mer enn sysselsettingen. Vi anslår derfor at antallet registrerte ledige vil øke i løpet av 2014, og bli på 78 000 i snitt. Økningen i ledigheten gjennom 2014 vil føre til at vi vil gå inn i 2015 med høyere ledighet enn snittet for 2014. Derfor anslår vi at i 2015 vil den registrerte ledigheten ligge på 80 000 i snitt, selv om vi venter at antallet ledige vil gå ned gjennom året.

Utviklingen internasjonalt

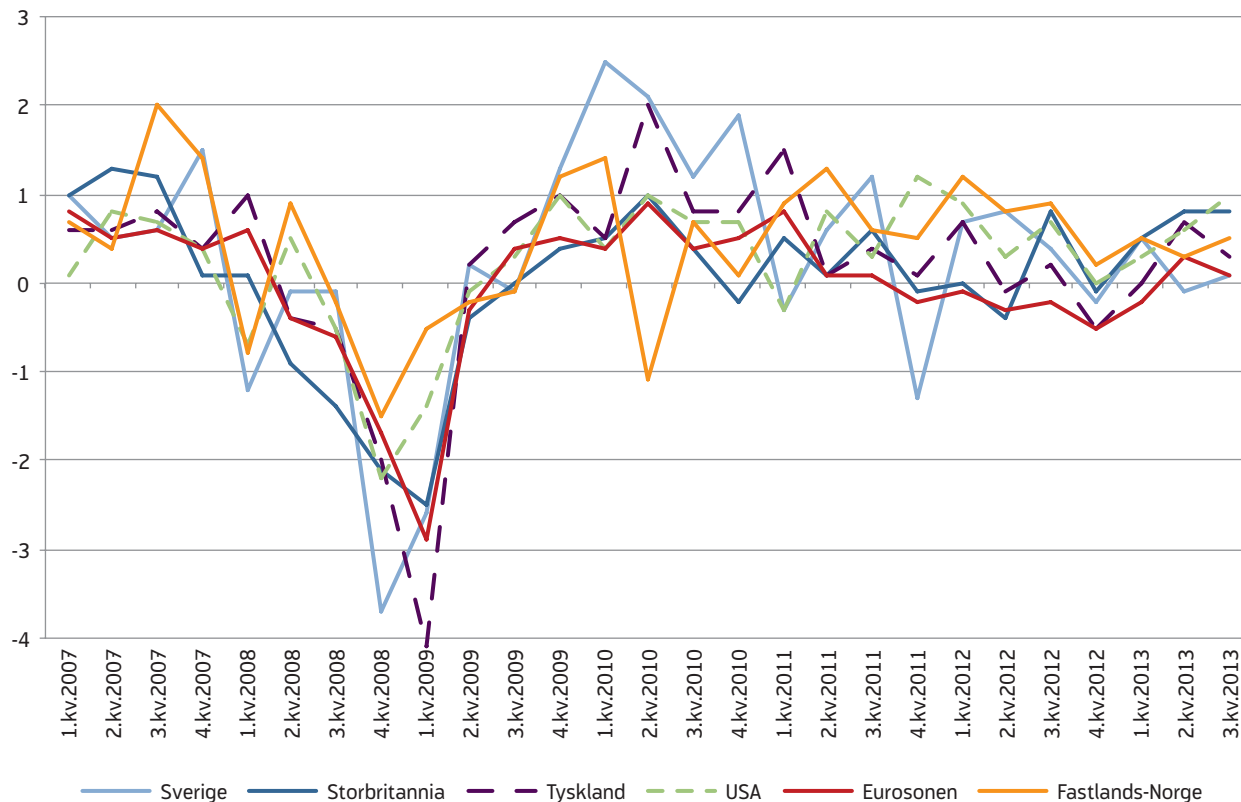
Svak vekst i Europa

Den europeiske økonomien begynner å komme seg. Ifølge Eurostats sesongjusterte tall, vokste bruttonasjonalproduktet (BNP) i eurosonen både i andre og tredje kvartal i fjor etter seks kvartaler på rad med nedgang. Privat konsum økte kun svakt i den perioden, mens veksten i bruttoinvesteringene tok seg opp, etter åtte kvartaler på rad med nedgang. Veksten i BNP i andre og tredje kvartal var nokså beskjeden, med henholdsvis 1,2 og 0,5 prosent målt i årlig rate. Lavere vekst i tredje kvartal gjenspeilet lavere vekst i Tyskland og negativ vekst i Frankrike, de to største økonomiene i euroområdet. Samlet i de tre første kvartalene i 2013 var BNP-veksten i eurosonen på 0,3 prosent regnet som årlig rate. I denne perioden var veksten høyest i Tyskland (1,3 %) og Frankrike (0,5 %). De store økonomiene i Sør-Europa kan være

ut av resesjonen, med positiv BNP-vekst i Spania i tredje kvartal og null vekst i Italia. Utenfor eurosonen, var utviklingen i fjorårets tre første kvartaler særlig positiv i Storbritannia, med en samlet vekst på 2,8 prosent, målt i årlig rate. I Sverige var BNP-veksten i samme periode på 0,7 prosent.

Til tross for noen svingninger, har industriproduksjonen i eurosonen vist en oppadgående trend siden november 2012. I november 2013 økte industriproduksjonen i euroområdet med 1,8 prosent, ifølge sesongjusterte tall fra Eurostat. Industriproduksjonen vokste i alle de største økonomiene, som Tyskland, Nederland, Frankrike, Italia og Spania, og det var produksjon av investeringsvarer som økte mest. Dette tyder på at veksten i investeringene i fast kapital vil fortsette framover, noe som igjen vil bidra til økt produktivitet og bedret konkurransevne i eurosonen.

Figur 1. Kvartalsvis vekst i BNP blant Norges viktigste handelspartnere. Sesongjusterte tall. Prosent

Kilde: Eurostat og KNR*

* Tall om utviklingen i Fastlands-Norge.

Sysselsettingen i euroområdet holdt seg stabil i både andre og tredje kvartal i fjor, etter sju kvartaler på rad med nedgang. Ledigheten holdt seg også stabil, men på et høyt nivå, i 2013. I desember var den på 12,0 prosent av arbeidsstyrken, 0,1 prosentpoeng høyere enn i desember 2012, viser sesongjusterte tall fra Eurostat. Arbeidsledigheten var fortsatt lavest i Østerrike (4,9 %) og Tyskland (5,1 %), og høyest i Spania (25,8 %) og Hellas (27,8 % i oktober).

Situasjonen på arbeidsmarkedet er noe bedre i Storbritannia. Arbeidsledigheten har gått jevnt nedover i 2013, og for perioden september-november 2013 var den på 7,1 prosent av arbeidsstyrken, ifølge sesongjusterte tall fra det britiske Office for National Statistics. Ledigheten i Storbritannia var dermed på sitt laveste siden perioden februar-april 2009. Nedgangen i ledigheten har blitt fulgt av økende sysselsetting og yrkesdeltakelse.

Perioden med BNP-nedgang er over i Europa, men veksten er svak. Arbeidsmarkedet i euroområdet, særlig i Sør-Europa, viser foreløpig ikke tegn til bedring. Stram finanspolitikk som følge av høy offentlig gjeld i mange medlemsland har medført lavere etterspørsel og veldig lav inflasjon, som igjen kan skape fare for deflasjon og ny økonomisk nedgang. Imidlertid ser vi at økende investeringer og etterspørsel fra utlandet bidrar til høyere vekst i eurosonen. Utviklingen i Sør-Europa ser også mer positiv ut. Portugal, Spania og Italia er ute av resesjonen, og risikoen for mislighold av statsgjeld i disse landene har blitt betydelig redusert, slik at finanspolitikken kan innrettes mer ekspansivt.

Sterkere vekst i USA

Farten i den amerikanske økonomien tiltar. Tall fra Bureau of Economic Analysis viser at BNP økte med en årlig rate på 3,6 prosent i andre halvår 2013, noe som er dobbelt så høyt som i første halvår. Økningen i BNP gjenspeiler vekst i kapitalinvesteringer, privat konsum og eksport. Boliginvesteringene, som viste en solid vekst i fjorårets tre første kvartaler, falt i fjerde kvartal og trakk veksten ned. Nedgangen i føderale utgifter i tredje og fjerde kvartal bidro også til å dempe BNP-veksten.

Industriproduksjonen har stor betydning for økonomien i USA og den økte sterkt i 2013. Ifølge sesongjusterte tall fra Federal Reserve, vokste industriproduksjonen i fjerde kvartal 2013 med 6,8 prosent beregnet i årlig rate, og det er den høyeste vekstraten siden andre kvartal 2010. Industriproduksjonen passerte dermed toppen før finanskrisen og var i desember 21,5 prosent over bunnivået i juni 2009.

Ifølge tall fra Bureau of Labor Statistics falt arbeidsledigheten i USA i januar 2014 til 6,6 prosent av arbeidsstyrken, justert for sesongvariasjoner, og var 1,3 prosentpoeng lavere enn i januar 2013. Ledigheten har gått ned siden januar 2013 og er betydelig lavere enn den var på sitt høyeste nivå etter finanskrisen, som var på 10 prosent. Nedgangen i ledigheten det siste året skyldes både en økning i sysselsetting og en nedgang i arbeidsstyrken. Sysselsettingsgraden i januar i år var litt høyere enn året før, mens yrkesdeltakelsen var lavere.

Solid vekst i Kina

Utviklingen i Kina er av stor betydning for utviklingen på det globale råvaremarkedet, og er dermed viktig for norsk eksport. De siste tretti årene har den kinesiske økonomien vokst i et imponerende tempo, med 9,9 prosent i årsgjennomsnitt. BNP-veksten i første halvår 2013 var noe lavere enn dette, på 6,8 prosent målt i årlig rate, men tok seg opp igjen i tredje og fjerde kvartal. Ifølge tall fra Kinas statistisk nasjonalbyrå endte BNP-veksten i 2013 på 7,7 prosent, om lag det samme som i 2012.

De største bidragsyttere til veksten er både offentlige og private investeringer, mens privat forbruk fortsatt er lavt i Kina i forhold til industrilandene. Investeringene er i stor grad lånefinansiert og bedriftenes økende gjeldsvekst kan utgjøre en risiko med et svakt bankvesen.

Høyere utenlandsk etterspørsel framover

Det internasjonale pengefondet (IMF) har oppjustert sitt anslag på veksten i verdensøkonomien. IMF anslår at den globale veksten vil tilta fra rundt tre prosent i 2012 og 2013 til 3,7 prosent i år og 3,9 prosent i 2015. Gjeninnhenting i eurosonen ventes å gå litt raskere, selv om vekstanslaget fortsatt er beskjedent, særlig for landene i Sør-Europa. I forhold til prognosen fra

oktober 2013 har vekstratene særlig blitt oppjustert for Tyskland, Spania, og Storbritannia. Oppturen i USA og Japan ventes å fortsette i en høyere takt i år enn tidligere anslått, men noe lavere neste år. IMF har også oppjustert prognosen for Kina og India. I Kina ventes en svakere oppbremsing i år og neste år enn først antatt, og veksten i India ventes å tilta raskere.

Europa og USA er Norges viktigste handelspartnere, og den økonomiske utviklingen vi forventer i disse landene vil innebære en høyere utenlandsk etterspørsel etter norske varer og tjenester framover. Den amerikanske økonomien har vokst med tiltakende fart i 2013 og vi venter at veksten fortsetter i 2014 og

2015. Vi venter at oppgangen vil være langt svakere i Europa enn i USA, på grunn av uløste strukturelle problemer med finanssektoren og arbeidsmarkedet, som holder tilbake innenlandsk etterspørsel. Utsiktene er imidlertid lysere for Tyskland og Storbritannia, våre største handelspartnere i Europa. I tråd med IMF's prognose forventer vi at veksten i Kina fortsatt vil være høy i år og neste år.

Utviklingen i Norge

Lavere vekst i Fastlands-Norge

Veksten i BNP for Fastlands-Norge¹ var på 0,5 prosent i tredje kvartal 2013, ifølge foreløpige,

Tabell 1. Utviklingen i makroøkonomiske hovedstørrelser. Årlig vekst og sesongjustert kvartalsvis vekst. Prosent

	2012	1. kv. 2013	2. kv. 2013	3. kv. 2013
Bruttonasjonalprodukt	2,9	-0,4	1,2	0,7
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge	3,4	0,5	0,3	0,5
Konsum i husholdninger	3	1,1	0,2	0,1
Varekonsum	2,1	1,5	-0,1	-1,3
Tjenestekonsum	3,1	0,6	0,5	0,8
Konsum i offentlig forvaltning	1,8	0,4	0,5	0,5
Bruttoinvestering i fast realkapital	8,3	-1,8	4,8	-0,5
Utvinning og rørtransport	14,6	1,4	8,4	1,5
Fastlands-Norge	4,5	-1,4	1,1	-0,3
Næringer	4,9	-3,3	5,2	-3,6
Industri og bergverk	3,1	-9,7	9,4	-8
Annen vareproduksjon	5,1	-2,7	2,7	-4,5
Tjenester	5,2	-2,1	5,4	-2,2
Boliger (husholdninger)	7,3	1,6	-0,9	1
Offentlig forvaltning	-0,4	-2,2	-4,1	4,8
Eksport i alt	1,1	-1,4	1	0,1
Tradisjonelle varer	1,7	1,3	-0,3	-2
Råolje og naturgass	0,7	-3,3	2,6	1,6
Import i alt	2,3	0	-0,9	2,6
Tradisjonelle varer	2,4	1,4	-0,9	1,8

Kilde: Nasjonalregnskapet

.....
¹ Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge er lik bruttonasjonalprodukt (BNP) utenom næringene utvinning av olje og naturgass, tjenester knyttet til olje- og gassutvinning, rørtransport og utenriks sjøfart.

sesongjusterte tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap (KNR). I fjorårets første tre kvartaler samlet var veksten i BNP Fastlands-Norge på 1,7 prosent, målt i årlig rate. Denne veksttakten er noe lavere enn trendveksten for fastlandsøkonomien, som er på 2,5 prosent ifølge SSB. Til sammenlikning var veksten i 2012 på 3,4 prosent. Det var svak utvikling i privat forbruk og nettoeksport samt nedgang i fastlandsinvesteringene som trakk veksten ned (se tabell 1).

Lavere vekst for oljeleverandører, bedre utsikter for tradisjonell industri

Industriproduksjonen steg med 1,5 prosent i tredje kvartal 2013, ifølge tall fra KNR. Veksten i de tre første kvartalene i 2013 var 7 prosent, regnet som årlig rate. Ifølge SSBs produksjonsindeks for industrien økte produksjonen med 3,6 prosent i 2013. Imidlertid var forskjellene mellom første og andre halvår 2013 betydelige. Mens industriproduksjonen vokste med 9,1 prosent i årlig rate første halvår, gikk den ned med 1 prosent i andre halvår.

Verksted- og skipsindustrien, som i stor grad leverer til norsk og internasjonal olje- og gassvirksomhet², utgjør en stadig større andel av norsk industriproduksjon. Denne næringsgruppen hadde sterkere vekst enn de andre industrinæringene i 2013. Produksjonsindeksen viste imidlertid at etter en sterk vekst i første halvår 2013, var utviklingen svakere i de påfølgende månedene (figur 2). Det var imidlertid forskjeller mellom de ulike næringene innenfor verksteds- og skipsindustri.

Produksjonen for maskinindustri steg med 14,1 prosent i 2013, og viste en jevn vekst gjennom hele året, mens de andre næringene ikke klarte å gjenopprette den høye veksttakten de hadde i det første halvåret.

Utviklingen i de tradisjonelle norske eksportnæringene³ forbedret seg i 2013, ifølge SSBs produksjonsindeks.

² Leverandører til petroleumsvirksomheten er samlet i næringsgruppen «verksted- og skipsindustri», som omfatter produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner, reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr, samt verftsindustri og annen transportmiddelindustri.

³ De «tradisjonelle» eksportnæringene omfatter produsenter av innsatsvarer, som oljeraffinering, kjemisk- og farmasøytisk industri, gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri, produksjon av metaller, produksjon av papir og papirvarer.

Den fallende produksjonen vi har sett i råvarebasert industri i 2011 og 2012 snudde i fjor, selv om veksten fortsatt var beskjeden. Produksjonen i gummivare- og plastindustri og mineralproduktindustri økte, og motvirket et ytterligere fall i produksjonen av papir og papirvarer. Produksjonen i de øvrige industrinæringene økte også i 2013, bortsett fra næringsmiddelindustri, som viste en liten nedgang.

Sesongjusterte tall fra SSBs konjunkturbarometer for industrien viser at produksjonsvolumet vokste fra tredje til fjerde kvartal i fjor. Det totale produksjonsvolumet har dermed vokst hvert kvartal siden fjerde kvartal 2012. I det siste kvartalet i fjor bidro økt ordretilgang og høyere priser på eksportmarkedet til vekst i eksportvolumet. Det var større produksjon for tradisjonell eksportindustri, som kjemiske råvarer og papir- og papirvarer, som ga det største positive bidraget til vekst i industriproduksjonen. Lavere produksjon av investeringsvarer, spesielt innenfor verftsindustrien, bidro til å trekke produksjonsvolumet ned. Ordrebeholdningen vokste i fjerde kvartal og skyldes både bedre konkurranseevne og høyere etterspørsel fra utlandet. Ordretilgangen fra hjemmemarkedet var uendret i samme periode, men produsenter av investeringsvarer, som i stor grad leverer til oljeindustrien, opplevde en nedgang. For første kvartal i år vurderes utsiktene for industrien samlet som bedre, og det er produsenter av kjemiske råvarer som er mest positive.

I år og neste år venter vi at veksten i næringene som leverer til oljeindustri bremser noe opp som et resultat av lavere vekst i oljeinvesteringene. Veksten i de tradisjonelle eksportnæringene forventes derimot å bli noe høyere på grunn av svakere norsk krone og økt etterspørsel fra utlandet.

Lavere vekst i oljeinvesteringene framover

Oljeinvesteringene vokste i en lavere takt i tredje kvartal 2013 enn i andre kvartal, ifølge tall fra KNR. Imidlertid ble veksten for de tre første kvartalene i fjor samlet på solide 15,7 prosent, målt i årlig rate. Ifølge SSBs investeringstelling fra november i fjor, er det siste anslaget på oljeinvesteringene i 2013 22,9 prosent høyere enn de påløpte investeringene i 2012, målt i løpende priser. Videre anslås oljeinvesteringene

å vokse saktere i 2014, med 5,4 prosent i forhold til det siste anslaget for 2013, også målt i løpende priser.

Vi legger til grunn i vår prognose at veksttakten i oljeinvesteringene vil avta i år og ytterligere neste år sammenliknet med 2013. Selv om vi legger til grunn en lavere veksttakt i investeringene framover, vil nivået på investeringene likevel være rekordhøyt. Etterspørselen etter investeringsvarer og tjenester til oljeindustrien vil derfor forbli høy. Vi forventer at oljeprisen også vil holde seg høy ut prognoseperioden, noe som vil bidra til å holde investeringene oppe.

Næringsinvesteringene

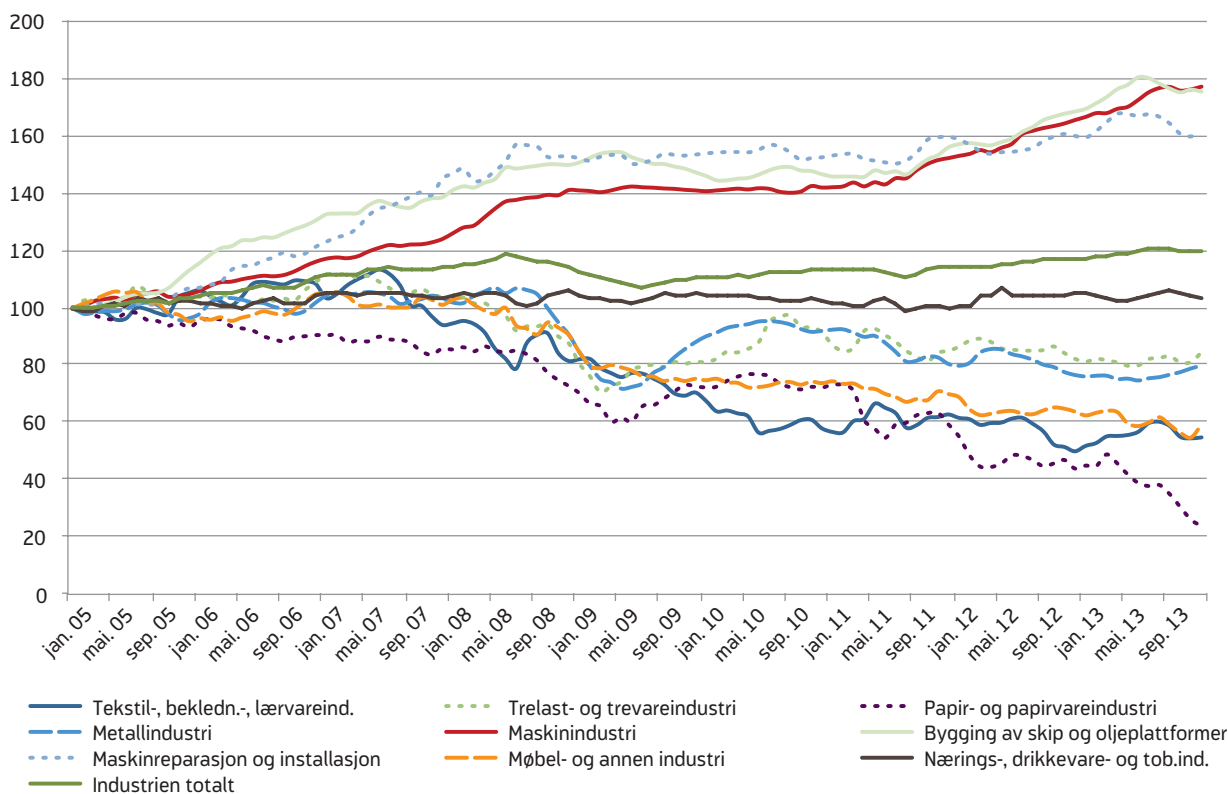
Næringsinvesteringene falt fra andre til tredje kvartal i fjor, ifølge sesongjusterte tall fra KNR. Spesielt stort var fallet i industriinvesteringene. Omregnet til årlig rate falt næringsinvesteringene med 2,5 prosent i de tre første kvartalene i 2013.

SSBs tall for utførte investeringer i industrien viser et fall på 4 prosent fra tredje til fjerde kvartal i 2013,

og nullvekst fra 2012 til 2013, målt i løpende priser. I denne perioden har investeringene økt innen maskinindustri, annen verkstedindustri og produksjon av ikke-jernholdige metaller. Det har veiet opp for fall i investeringene innen næringsmiddel- og drikkevareindustri og innen oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri. Veksten i investeringene fra 2013 til 2014 anslås til 7,2 prosent, målt i løpende priser.

Svak utvikling i næringsinvesteringene bidro til at samlede investeringene i fast realkapital falt med 0,5 prosent i tredje kvartal 2013. Fastlands-investeringene er summen av næringsinvesteringer, boliginvesteringer og offentlige investeringer, og utgjør om lag to tredjedeler av de samlede investeringene i fast realkapital. Fastlands-investeringene falt med 0,3 prosent i tredje kvartal, og målt i årlig rate var fallet på 0,9 prosent i de tre første kvartalene i 2013. Vi legger til grunn i vår prognose at Fastlands-investeringene vil vokse raskere i år enn i fjor, og vokse ytterligere til neste år.

Figur 2. Produksjonsindeks for industrien (januar 2005=100). Utvalgte industrinæringer. Sesongjustert. Tremåneders glidende gjennomsnitt

Kilde: SSB

Veksten i boliginvesteringene bremser opp

Etter en sterk vekst i boliginvesteringene i 2011 og 2012, flatet utviklingen ut gjennom de tre første kvartalene i 2013. Boligprisene steg meget sterkt fram til begynnelsen av 2013, men siden det har prisveksten bremset opp. Boligprisindeksen fra SSB viser at boligprisene sank i både tredje og fjerde kvartal 2013, og at boligprisen i snitt var 3,9 prosent høyere i 2013 enn i 2012. Salgsvolumet gikk også ned, og det ble solgt 12 prosent færre boliger i 2013 enn i 2012, ifølge tall fra Norges Eiendomsmeglerforbund.

Både SSBs tall og tall fra Boligprodusentenes Forening viser at det ble igangsatt omtrent like mange nye boliger i 2013 som i 2012. Tall for tredje kvartal 2013 viser at ordrebeholdningen i boligbyggingssjekter fortsetter å vokse, men i et saktere tempo. Ordretilgangen i 2013 var omtrent som i 2012, noe som innebærer at tilførselen av nye boliger holdt seg stabil.

Strengere krav til egenkapital, samt et prisfall høsten 2013, har ført til at boligkjøpere den siste tiden har forsøkt å selge sin gamle bolig før de kjøper ny. Dette har ført til større usikkerhet og lavere omsetning på boligmarkedet. Vi vurderer at fundamentale forhold som befolkningsvekst, lavt rentenivå og en økning i husholdningenes disponible inntekt vil bidra til at boliginvesteringene flater ut i 2014 og begynner å vokse igjen i 2015.

Svakere vekst i privat konsum

Veksten i det private konsumet avtok markert i andre og tredje kvartal 2013, og bidro til en lavere vekst i Fastlands-BNP. Omregnet til årlig rate var veksten i privat konsum i de tre første kvartalene i fjor på 1,8 prosent, betydelig lavere enn veksten i 2012 som ble på 3,0 prosent.

Tjenestekonsumet utgjør i overkant av 40 prosent av privat konsum. Utviklingen gjennom de tre første kvartalene av 2013 var stabil, og veksten var høyere enn i varekonsumet, viser sesongjusterte tall fra KNR. Varekonsumet utgjør omtrent halvparten av privat konsum. Etter god vekst i fjorårets første kvartal, har det vært nedgang i varekonsumet i de to påfølgende kvartalene, slik at veksten i denne

perioden var på beskjedne 0,1 prosent målt i årlig rate. Sesongjusterte tall fra SSBs varekonsumindeks for perioden oktober til desember viser at veksten i varekonsumet også avtok i fjerde kvartal. Vi venter derfor at utviklingen i privat konsum blir svakere i 2013 enn i 2012.

Husholdningenes disponible inntekt økte kun svakt i tredje kvartal i fjor, og korrigert for prisvekst falt den for første gang siden fjerde kvartal 2011. En lavere vekst i lønnsinntektene i tredje kvartal, som er hovedkilden til inntekt i husholdningene, bidro til dette. Veksten i konsumutgiftene var høyere enn veksten i disponibel inntekt i tredje kvartal 2013, noe som førte til en nedgang i spareraten på 1,2 prosentpoeng fra andre kvartal. Spareraten, som er sparing som andel av disponibel inntekt, var 8,2 prosent i tredje kvartal 2013. Ser man de tre første kvartalene av 2013 samlet, var den gjennomsnittlige spareraten fortsatt høy på 8,8 prosent.

Vi venter en mer moderat lønnsvekst enn i de siste årene ut prognoseperioden, slik at veksten i disponibel inntekt blir noe lavere. Vi venter også at sparingen vil holde seg på om lag samme nivå som de siste to årene. Som følge av dette venter vi at privat konsum vil vokse saktere i 2013 og 2014 enn i 2012, og at vekstraten vil ta seg opp i 2015.

Stabil vekst i offentlig konsum gjennom 2013

Veksten i offentlig konsum tok seg også opp i fjorårets første kvartal, og holdt seg stabil de to påfølgende kvartalene. Omregnet til årlig rate var veksten i offentlig konsum i de tre første kvartalene i 2013 på 1,9 prosent, om lag det samme som i 2012. Offentlige investeringer falt i fjorårets to første kvartaler, men vokste igjen i tredje kvartal. Målt i årlig rate viste offentlige investeringer en nedgang på 2,3 prosent i de tre første kvartalene i 2013.

Vi legger til grunn i vår prognose en stabil utvikling i offentlig konsum og at veksten blir noe høyere i 2014 enn i 2013, for så å øke marginalt i 2015. Vi antar at offentlige investeringer vil vokse slik det er angitt i Nasjonalbudsjettet for 2014, og at veksten vil være stabil i 2015.

Bedre utsikter for fastlandseksporten

Sammensetting av den norske eksporten er i ferd med å endre seg. Oljeeksportens andel av den totale eksporten har falt fra nesten 70 prosent på begynnelsen av 2000-tallet til under halvparten av den totale eksporten. Fastlandseksporten, som består av tradisjonelle varer og tjenester, har hatt en tilsvarende økning. En betydelig del av denne oppgangen skyldes høyere fastlandseksport til Europa.

I 2013 var eksportverdien for olje og gass betydelig lavere enn i 2012 og til tross for høyere fastlandseksport falt den samlede eksportverdien med 3,8 prosent i 2013. Lavere eksport og rekordhøy import førte til at handelsbalansen ble markant svekket.

Om lag 60 prosent av fastlandseksporten går til EU, mens 10 prosent går til USA. 2013 viste forsiktede tegn til bedring i Europas økonomi, og den norske eksporten til Tyskland, Storbritannia og Frankrike økte. Høyere ordretilgang for den norske industrien i 2013 tyder på at utviklingen vil fortsette i år. Høyere økonomisk vekst hos våre viktigste handelspartnere i Europa og Nord-Amerika gjør at vi forventer økende etterspørsel etter norske eksportvarer, og at eksporten tar seg opp i år og til neste år.

Utviklingen på arbeidsmarkedet

Svakere arbeidsmarked i 2013

Veksten i Fastlands-BNP bremses opp mot slutten av 2012, og var i de tre første kvartalene i 2013 lavere enn den historiske trendveksten. Utviklingen kan derfor beskrives som en nedgangskonjunktur. Arbeidsmarkedet svekket seg i takt med oppbremsingen i fastlandsøkonomien. I de tre første kvartalene i 2013 var veksten i sysselsettingen ifølge KNR⁴ svakere enn i samme periode i 2012, selv om veksten tiltok i tredje kvartal. Sysselsettingen ifølge SSBs arbeidskraftundersøkelse (AKU) vokste også saktere i fjor enn i 2012. Imidlertid viser sesongjusterte

AKU-tall en høyere sysselsettingsvekst i fjorårets andre halvår enn i det første, noe som tyder på en tiltakende sysselsettingsvekst framover.

Veksten i arbeidsstyrken var også lavere i fjor enn i 2012, ifølge AKU-tall. Yrkesdeltakelsen i 2013 var på 71,2 prosent av befolkningen mellom 15 og 74 år, og det var 0,3 prosentpoeng lavere enn i 2012. Nedgangen skyldes at befolkningen i yrkesaktiv alder vokste sterkere enn arbeidsstyrken.

Ledigheten målt ved AKU var stabil gjennom fjoråret, med variasjoner kun innenfor feilmarginen på pluss/minus 12 000 personer, og en ledighetsrate på 3,5 prosent. Det var 1 000 færre AKU-ledige i fjerde kvartal i fjor enn i tredje kvartal samme år.

Oppgang i registrert ledighet gjennom hele 2013

Den registrerte arbeidsledigheten steg gjennom mesteparten av 2013, ifølge sesongjusterte tall fra NAV. Størst oppgang var det i fjorårets andre halvår. Fra desember 2012 til desember 2013 økte antallet helt ledige med 7 800, som tilsvarer en økning på 12,4 prosent. Ved utgangen av desember 2013 var det registrert 70 300 helt ledige hos NAV, noe som tilsvarer 2,6 prosent av arbeidsstyrken.

Ifølge sesongjusterte tall økte bruttoledigheten, som er summen av helt ledige og deltakere på arbeidsmarkedstiltak, gjennom hele 2013. Fra desember 2012 til desember 2013 økte bruttoledigheten med 7 600, som tilsvarer en økning på 9,5 prosent. Ved utgangen av desember 2013 var det 87 100 helt ledige eller på arbeidsmarkedstiltak, tilsvarende 3,2 prosent av arbeidsstyrken.

NAV's prognose for sysselsetting og ledighet

I vår prognose legger vi til grunn en høyere vekst i Fastlands-BNP i år enn i fjor, samt at veksten i norsk økonomi vil ta seg videre opp i 2015. Vi forventer at arbeidsmarkedet vil følge utviklingen i realøkonomien. I NAVs bedriftsundersøkelse fra høsten 2013 var bedriftenes sysselsettingsforventninger på samme nivå som for ett år siden, og resultatene herfra tilsier stabil sysselsettingsvekst fram mot høsten 2014.

⁴ Sysselsettingen i nasjonalregnskapet inkluderer sysselsatte på korttidsopphold som ikke er registrert bosatte i Norge og sysselsatte i utenriksseilfart, mens sysselsettingen ifølge SSBs arbeidskraftundersøkelse inkluderer bare sysselsatte som registrert bosatte. Det er derfor et avvik mellom de to målene.

Aggregering av alle arbeidsmarkedsprognosene utarbeidet av de 19 fylkesenhetene i NAV gir 76 200 helt ledige i gjennomsnitt i 2014.

Vi anslår at den gjennomsnittlige årsveksten i sysselsettingen blir høyere i år enn i fjor, og at det i gjennomsnitt vil være 38 000 flere sysselsatte, målt ved AKU. Vi forventer en litt høyere vekst til neste år, og at det i gjennomsnitt vil være i overkant av 47 000 flere sysselsatte i 2015 enn i 2014 (figur 3).

Vi legger til grunn at befolkningen i yrkesaktivalder vil vokse i år og neste år som anslått ved middelalternativet i SSBs befolkningsframskriving. Yrkesdeltakelsen ble noe lavere i 2013 enn i 2012, i takt med den svakere veksten i norsk økonomi og svekkelsen av arbeidsmarkedet. Vi venter en liten økning i yrkesdeltakelsen i år og neste år. I gjennomsnitt anslår vi at det vil være 46 000 flere personer i arbeidsstyrken i år enn i fjor, og at antallet vil øke med litt over 47 000 i 2015.

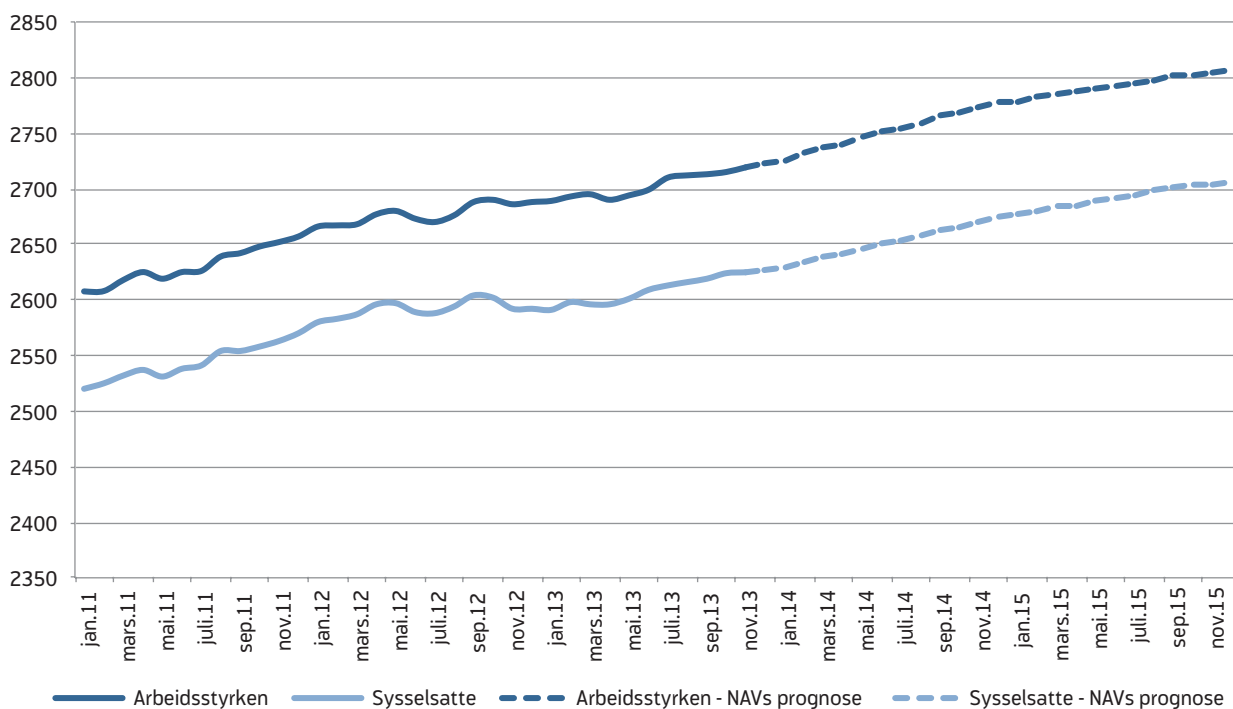
AKU-arbeidsledigheten følger utviklingen i sysselsettingen og arbeidsstyrken fra AKU. Vi forventer

derfor at ledigheten ifølge AKU vil øke i gjennomsnitt med cirka 7 000 i år, og holde seg stabil neste år. Vår prognose innebærer at ledigheten ifølge AKU fortsetter å øke i løpet av 2014, men at den går noe ned i løpet av 2015, justert for sesongvariasjoner (figur 4). Vi venter at antall registrerte helt ledige vil følge samme utvikling som AKU-ledigheten og dermed stige noe gjennom 2014. Vi anslår at det i gjennomsnitt vil være 78 000 helt ledige registrert hos NAV i år. På grunn av at vi går inn i 2015 med høy ledighet, vil det i årsgjennomsnitt være noen flere helt ledige selv om ledigheten går ned gjennom året. Vi anslår at det i gjennomsnitt vil være 80 000 registrerte helt i ledige i 2015.

Bransjevise forskjeller

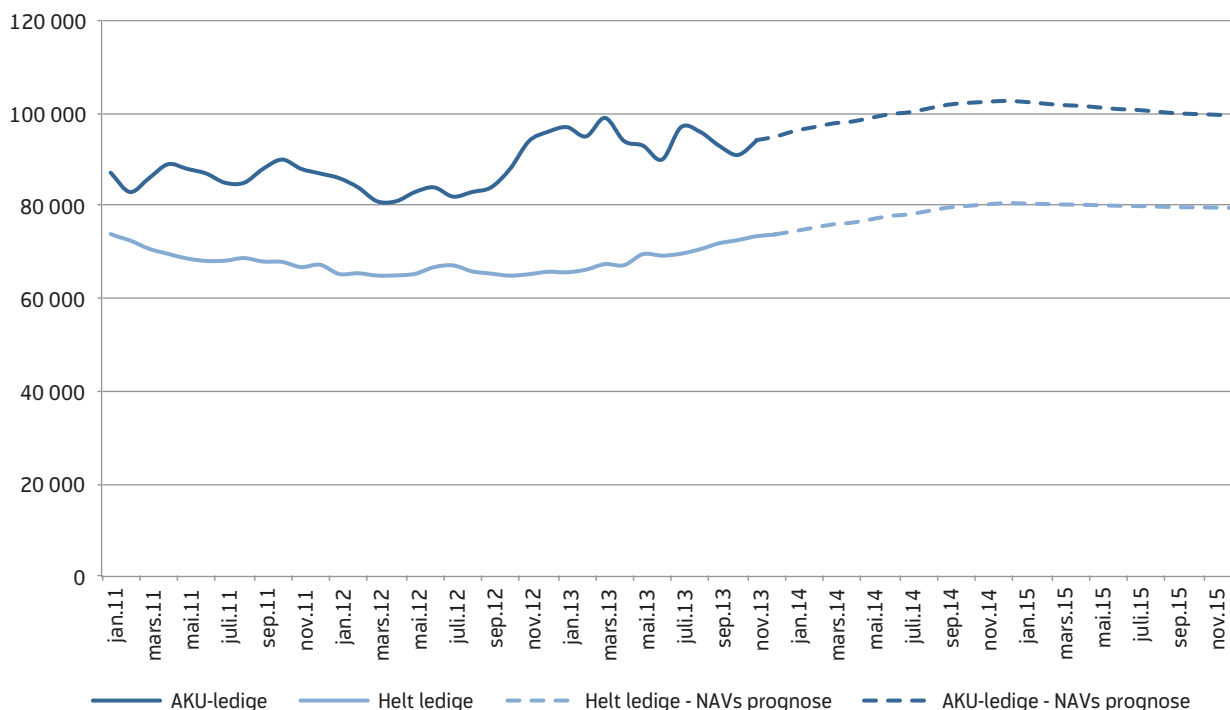
I løpet av fjoråret bremset todelingen i industrien opp, og vi forventer at gapet mellom oljeleverandørene og tradisjonell industri kan bli noe mindre utover prognoseperioden. Svakere norsk krone forventes å gi høyere etterspørsel etter tradisjonelle eksportvarer ut prognoseperioden og dette vil kunne innebære at sysselsettingen innen tradisjonell industri vil øke noe framover. Den forventede lavere veksttaket i oljein-

Figur 3. Utviklingen i sysselsettingen og arbeidsstyrken ifølge AKU. 1 000 personer. Sesongjusterte tall

Kilde: AKU og NAV

Figur 4. Utviklingen i antall registrerte helt ledige og ledige ifølge AKU. Sesongjusterte tall

Kilde: AKU og NAV

vesteringene i prognoseperioden kan føre til lavere etterspørsel etter arbeidskraft i oljerelatert industri.

Gjennom fjoråret økte den registrerte ledigheten mest blant bygge- og anleggsarbeidere og for butikkmedarbeidere, korrigert for sesongvariasjoner. Antall igangsatte boliger flatet ut i 2013. Vi venter avtakede vekst i boliginvesteringer i år, før veksten tar seg noe opp til neste år. Det kan føre til at ledigheten fortsetter å stige for bygge- og anleggsarbeidere i år. NAVs bedriftsundersøkelse viste at sysselsettingsforventningene var lavere for 2014 enn de var for 2013 innen næringen bygg og anlegg. Vi venter en høyere

vekst i det private konsumet i år og neste år enn i 2013. Det kan bidra til at den økende ledigheten vi har sett innenfor butikk- og salgsarbeid vil avta gjennom prognoseperioden. Resultatene fra NAVs bedriftsundersøkelse viste også at bedriftene i næringen varehandel hadde mer positive sysselsettingsforventninger for i år enn for i fjor.

Tabell 2. NAVs prognose for gjennomsnittlig antall arbeidsledige i 2014 og 2015. Faktiske tall for 2012 og 2013

	2012	2013	2014	2015
Registrerte helt ledige	65 700	69 700	78 000	80 000
Registrerte arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken	2,5 %	2,6 %	2,9 %	2,9 %
Arbeidsledige, AKU i prosent av arbeidsstyrken	3,2 %	3,5 %	3,7 %	3,7 %

Kilde: NAV

Tabell 3. Årlig endring i arbeidsstyrke, sysselsatte og arbeidsledige. Faktiske tall for 2012 og 2013

	2012	2013	2014	2015
Arbeidsstyrke (AKU)	1,8 %	1,0 %	1,7 %	1,7 %
Sysselsatte (AKU)	1,9 %	0,7 %	1,5 %	1,8 %
AKU arbeidsledige	-0,3 %	10,8 %	7,6 %	0,2 %
Registrerte helt arbeidsledige (NAV)	-5,4 %	6,1 %	11,7 %	2,6 %

Kilde: NAV

Tabell 4. Befolkning i yrkesaktivalder, arbeidsstyrke, sysselsatte og arbeidsledighet

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Befolkning 16-74 år	3 445 000	3 505 000	3 559 000	3 618 000	3 680 000	3 743 000	3 798 000
Arbeidsstyrken	2 507 000	2 591 000	2 590 000	2 602 000	2 629 000	2 677 000	2 704 500
Sysselsatte	2 443 000	2 524 000	2 508 000	2 508 000	2 543 000	2 591 000	2 609 750
Yrkesdeltakelsen	72,8 %	73,9 %	72,8 %	71,9 %	71,4 %	71,5 %	71,2 %
Arbeidsledige ifølge AKU	63 000	67 000	82 000	94 000	86 000	86 000	95 000
Registrerte arbeidsledige	46 062	42 521	69 267	74 643	69 394	65 682	69 719

Kilde: NAV

Makromodellen MODAG

Denne prognosen er basert på modellsimuleringer vi har gjort med den makroøkonometriske modellen MODAG. MODAG er en modell for norsk økonomi utviklet av Statistisk sentralbyrå (SSB). Modellen er estimert på årlige nasjonalregnskapsdata og er basert på økonomisk teori. For mer informasjon om MODAG, se <http://www.ssb.no/forskning/beregningsmodeller/modag>.

Ny likning for registrerte helt ledige

Helt ledige er en sentral variabel i NAVs prognoser. MODAG inkluderer ikke registrert ledighet. Arbeidsledigheten ifølge arbeidskraftundersøkelsen (AKU-ledigheten) er den eneste ledighetsvariabelen i MODAG. NAV har estimert en ny likning for registrert helt ledige og inkludert denne i MODAG. Likningen er en likevektkorrigeringsmodell der den løpende endringen i antall helt ledige er estimert å følge av den løpende endringen i AKU-ledigheten og avviket mellom nivåene på AKU-ledighet og registrert ledighet året før. Likningen inkluderer også et restledd, slik at modellbruket kan justere helt ledige dersom for eksempel løpende konjunkturstatistikk indikerer at helt ledige blir annerledes enn den estimerte likningen tilsier. NAVs anslag på registrerte helt ledige er basert på denne likningen.*

.....

* Dokumentasjon om denne likningen er under utarbeidelse, og vil bli publisert som NAV-notat under lenken *Tall og analyse* på nav.no.

Endringer fra forrige prognose

I prognosen i Arbeid og velferd 3/2013 ventet vi at det i gjennomsnitt ville være 69 000 helt ledige i 2013, og at dette ville stige til 75 000 i 2014. Vi ventet at det ville være 75 000 i gjennomsnitt også i 2015. Vi har oppjustert vår prognose for den registrerte ledigheten for både 2014 og 2015, mens veksten vi nå anslår for arbeidsstyrken og sysselsettingen er lavere enn i vår forrige prognose. Bakgrunnen for dette er at utviklingen i norsk økonomi har vært svakere enn vi forventet. Igangsettingen av nye boliger har flatet ut, og utviklet seg noe svakere enn tidligere antatt. Vi har derfor nedjustert veksten i boliginvesteringene noe i vår siste prognose. Varekonsumet har også utviklet seg svakere enn vi la til grunn ved forrige prognose. Oljeinvesteringene har vært høyere enn vi la til grunn, i tillegg har kronesvekkelsen bidratt til høyere eksport av tradisjonelle varer. Dette har imidlertid ikke vært nok til å motvirke virkningen av svakere privat konsum og lavere boliginvesteringer. I sum gjør denne utviklingen at vi regner med å få en litt høyere økning i ledigheten enn vi antok i vår forrige prognose. Vi venter fortsatt at den økonomiske veksten vil ta seg noe opp internasjonalt og i Norge i år og ytterligere neste år, slik vi gjorde ved forrige prognose.